

Земісер ЗАХАРЭВІЧ

З ЖАЎНЕРСКАГА

СЦЫТКА...

Зыміцер ЗАХАРЭВІЧ

3 ЖАЎНЕРСКАТА СЦЫТКА...

smiech12@tut.by
Менск 2014

ЗЬМЕСТ

ТРОХІ ЎСТУПНАЙ БАНАЛЬНАСЦІ	4
РАЗЬВІТАНЬНЕ	5
У БЛІНДАЖЫ	6
ЗА КОЛЬКІ ХВІЛІНАЎ... ..	7
“Аскепкам-месяцам Сусьвет расколаты...”	10
“Прамень выпрастаўся...”	11
МЁД	12
“І я гэткі ж, як ён...”	14
“Традыцыі каханьня і вайны...”	15
РАССТРАЛЯНАЙ ЦЯЖАРНАЙ ДЗЯЎЧЫНЕ.....	19
“Не перамогамі над ворагам...”	21
Я ВЯРНУСЯ!.....	22
“Нікуды не патрапіць...”	24
“І плавеш, і ні людзям...”	25
“У нас тут рэй вядзе...”	26
“Учора ўзялі горад «N»...”	27
МСЬЦІЎЦЫ	30
РУЖА ВЯТРОЎ	31
ЛІСТ З НП.....	32
“А на зямлі...”	34

“На іхны ўчорашні клопат...”	35
СЯСТРА МІЛАСЭРНАСЬЦІ.....	39
“...Да зорнай брамы падабраць ключы...”	42
“Ашчэраць рытмы ганчакі-радкі...”	43
АПОШНІ РАНАК ВОСЕНІ.....	44
ЗВАЛЬНЕНЬНЕ.....	46
ЖАЎНЕРЫ ДВАНАЦЦАТАЙ ГАДЗІНЫ.....	47
“Нас няма. Мы спачылі...”	50
ВЯРТАНЬНЕ.....	51
“Непагадзь зноў на двароў донцы...”	52

ТРОХІ ЎСТУПНАЙ БАНАЛЬНАСЬЦІ

Да зьяўленьня гэтага электроннага зборніка галоўным чынам спрычынілася тое, што сёлета ў сьвеце «адзначаюць» два юбілеі: 100 гадоў з пачатку Вялікай (Першай сусьветнай) вайны і 75 гадоў – Другой сусьветнай. Зрэшты, і ў самога даўно была думка нейяк аб'яднаць свае мілітарныя тэксты.

Такім чынам, атрымалася, што атрымалася. Судзіць вам.

P.S. Выказваю шчырую падзяку за дапамогу ў афармленьні вокладкі *parteigenosse dr. Danilo*ff.

Зьміцер Захарэвіч

РАЗЬВІТАНЬНЕ

*Фрайкораўцам, што ваявалі
ў Прыбальтыцы ў 1918-20 гг)¹*

Зоркі згаслі вугольлямі ў прыску.
Вільгаць соланая на шчацэ.
Гэта штормаў астзэйскіх пырскі
Ці расстайныя сьлёзы твае?

Праважаеш з мольбамі неадменнымі,
Уласкавіць спрабуючы лёс,
Толькі ў Фляндрыі і пад Вэрдэнам мы
Усім літаньням спазналі кошт.

Неба зноўку ў язвах падпалінаў –
Грог крываваы варыць Усход
І глядзіць на Эўропу пажадліва
Сьмерцю з руляў чырвоных орд.

Прыцемкі па-над Шпрэяй разгорыўшы,
Мы папоўнілі боезапас,
Бо склікае звон Домскі фрайкораўцаў
У край, дзе Дыны сярэбрыцца пас.

І нашчадкі лівонскае спадчыны
Пад разьюшаны гнеў гармат
Ад драпежнае азіятчыны
Мусім абараніць Бальтэнлянд.

¹ Фрайкор (ням. "Freikorps" – "свабодны корпус") – назва добраахвотніцкіх вайсковых фармаваньняў, што дзейнічалі ў Нямецчыне й Прыбальтыцы ў 1918-1921 гг. У асноўным складаліся з вэтэранаў Першай сусьветнай вайны нацыяналістычных і, адпаведна, антыкамуністычных поглядаў. Вызначаліся высокай баяздольнасьцю.

Што ж пара. Камандзеры гукаюць
У вагоны сваіх ваяроў.
Блаславі на дарогу і славу –
Плакаць час яшчэ не надыйшоў!..

У БЛІНДАЖЫ

Бліндаж грунтоўны.
Цьмяная газьніца.
У шанцы нудзіцца
самотны вартавы.
Дыміць тытунь дыхтоўны –
Мне ня сьпіцца,
Бо пішацца
пакуль жывы.

ЗА КОЛЬКІ ХВІЛІНАЎ...

Апошні раз праверыць свой рыштунак,
Замацаваўшы ў памяці
прыкметы цішыні, –
Хутка пачнем...
Пакуль рахуем
Акуркамі хвіліны да вайны.

Шчэ навакольле сьпіць,
ды тамака,
за Бугам,
Крыху ўжо разьвіднеліся нябёсы.
Сыгнал чакаем,
каб прызначаным маршрутам
Рушыць зьнішчаць
іх траваў роснасьць.

Раздадзены абавязковы шнапс
Выпіты прагна
пад штучныя жарты
І хваравіта-неспакойны бляск
Вачэй
наведзены на новыя пляцдармы,

Куды вядзе нас пасланец багоў.
Мы ж верым сьвята
ў нашу абранасьць.
Нарэшце! –
Прасьцяг будучых франтоў
Артпадрахтоўкай
вызначыў сьвітанак.

Чым ёсьць ён?
Вястуном бяды
Альбо прароцтвам пераможнага паходу?
Па ім што атрымаю назаўжды –
Крыж на магілу
Ці ва ўзнагароду?

Alea jacta est².
Няхай
у ярасным агні
Замшэлы сьвет растане дымам
І прамянёў зазьзялыя штыхі
Нас блаславяць
на непрывабныя ўспаміны.

² “Alea jacta est” (лац.) – “выбар зроблены”. Словы, якія сказаў Гай Юлі Цэзар, пераходзячы раку Рубікон.

* * *

Аскепкам-месяцам Сусьвет расколаты,
Пад намі стогне матухна-зямя.
Вашае вечнае –
Ад пачуцьця да гораду, –
Для нас не даражэй за жменю тла.

Апанавала мацярык стальная гвардыя,
І сёння рэй вядзе зухвалы штых,
Ад прымхаў вызваляючы,
З пагардаю
Наўкос падраўшы абразы сьвятых.

Воі зацяттыя патомнай далечы
Існаму ладу вынесьлі вырок –
Хатаў паходнямі
Сьвітанак набліжаючы
Наўпачкі гонім немарасьці змрок.

Сьляпы шчанюк скулячы заходзіцца –
На нашых тварах выбіты ашчэр.
Дзірван крывёю выбаўленай
Росіцца,
Што далавах зь мізэрыкорды³ цячэ.

Бяз жалю ў ямы выграбныя скінулі
Цяжар апрыклы з памяці арбы,
Было лацьвей каб
Правіць карабінамі
Цярпліўцам спрацаваныя гарбы.

³ Мізэрыкордыя (ад фр. “misericorde” – “літасьць”) – клінок, якім дабівалі параненых, празваны “штыхетам літасьці”.

Іхнае сытае, бяспечнае мінулае,
Дзе яны стоена
Зьменнага дня ждалі,
Роты штурмовыя сьвінцовымі віхурамі,
Пляжаць, дзяржаўныя скрышыўшы рубяжы.

З рамянаў футры!
З крамаў золата!
З пляцаў пахілых помнікаў граніт! –
Усё,
Што вечным звалі задаволена, –
У пыл,
у попел,
у нябыт!!!

* * *

Прамень выпрастаўся ад падзаконьніка
Залацістым, бязважкім дымком
На старонкі вусьцішнай кронікі,
Што была колісь чарнавіком.

МЁД

Салодкі мёд, як успамін зіхоткі мой, –
Боскі нэктар, бурштынавы напой,
Спрадвечная агнёвая вайна
На рысе фронту ад нябёсаў да крыжа.
Прыгожы сон у тысячы гадоў.
І скарб, і ўзор, далёкі шлях дамоў,
Рака безь берагоў за далягляду межы,
Увасабленьне продкавых відзежаў.
Бацькоў гасыцінец у пахмурны дзень,
Зачараваны сонечны прамень,
Зьніклае лета ў збане на сталe,
Перажылі яго – сьвінцом кастрычнік лье.
Мне восені шкада – у распачы ідзе на “вы”,
Зьдзірае лісьце, палячы масты...
А мы сустрэнемся не праміне і год,
Каб разам каштаваць духмяны мёд.

* * *

І я гэткі ж, як ён –
Мне штораз
Да спадобы
Смак сунічнасьці вуснаў Тваіх.
Спадзяюся на плён,
Пранікнёныя, палкія словы
Зернем кідаю ў ноч,
Нібы ў чорную глебу ральлі.

Запавольваю подых,
Застыгаю ў напрузе чаканьня –
Беспадстаўныя сны
Ахвярую спору багом.
Вось і першыя ўсходы:
Жыцьцётворная барва сьвітання
Разрадзілася днём.

Зусім кволы яшчэ –
Уважай немаўлятка, –
Але казачным воем
Малы набіраецца моцы.
Ды ці лепш, чым калі,
Новай нівы пачаткі?
І каб толькі сумнівам
Дарма не ссурочыць.

...Налілося Табой,
Спакушае вабнотаю,
Пад цяжарам калосься
Надламілася ў сьпева скрыдло.
Счараваны гульнёй
Серп абмыю праменьняў патокамі –
Дай жа, Божа, рашучасьці
Мне
На жніво!

* * *

Традыцыі каханьня і вайны
Спрадвеку слаўныя надзейным гартам –
Зямлі распнутай верны сын,
Застрэміў памяць я дачкою акупанта.

Каранаваныя арлы “канфэдэратак”
У сваякі нам набіваліся тым годам,
Згадаўшы час супольных высылкаў і стратаў
Дзеля дзяржавы *Двох* Народаў.

Як соладка было прыгожай марай трызыніць!
Зьдзяйсняць – бяз мала, пагатоў.
Два леты ад Дняпра да Віслы
Мы за яе лілі зацята кроў.

Два леты... Ды ці замінала каму восень?
Няхай кастрычнік пазалочваў сьвет,
Нязьменны краявід: штыхі, драты, абозы,
Атака, выбух, бінт і лязарэт –

Маёнтак, вернуты “праўдзівым гаспадарам”.
Ці ведаў хто, што непамысна злучыць
Ён варажбою хваляў мклівай Шчары
Панну з-пад Лозьдзі і “тутэйшага” паручніка.

Гавораць, гэткае – часьцей увесну,
Але вось, выпала традыцыю зыначыць
Праз ананімны сыціпенькі букецік
Сьвежазьнятому зь лекарскіх варштатаў.

Першыя дні прыкідак і прыглядак.
На запальніцу ўрэшце запытацца падыйшла,
Каб потым натуральным сталася працягам:
– ...Krystyna.

– Мне прыемна. Станіслаў...

Паходні клёнаў занімалі вечар
І той курэў, бы лёнданскі тытунь,
Падораных ёй кімсьці цыгарэтаў,
Схаваўшы таямніцу ночы ў даланю.

Пад сукняй шыняля сьвярбелі мае шнары,
Промьні апошнімі гаў іх крыўскі бог.
За сьветах дзесь гарматы неба йрвалі,
Я ж патанаў у прагнулых вачох.

Касьцельнымі званамі плыў сьвітанак
Са стромкіх веж падляскага мястэчка,
Нібы ўспаміны падбірала станік,
Панчохі, намітку да будучай сустрэчы.

Мы ўдасканалевалі, забыўшыся на стому,
Сябе ў майстэрстве велічнага пачуцьця,
Надаючы застыглым колісь формам
Моц і энэргію сьвінца.

Спазнаючы пяшчоты бездань пакрыёма,
Хоць гэны чын і не адпавядаў на час,
З асуджанаю да каханьня, згубы, злому,
Што да пабітага тулілася пляча.

Ды ў хвілю згасла, растварылася ў сутоньні,
Няўцямна цьвердзячы

ледзь гучнае: "Dlaczego?⁴",

Як дзеі раптам апусьціў заслону –
Скрозь зубы выцэдзіў: "Назаўтра еду..."

А ад'яжджаў адзін,

бяз сьлёзных разьвітанняў,

На золку рушыў у чырвоны ўсход,
Не прадчуваючы налетняга вяртання
Праз фронту і падзеяў калаўрот.

⁴ "Dlaczego?" (польск.) – "Чаму?"

РАССТРАЛЯНАЙ ЦЯЖАРНАЙ ДЗЯЎЧЫНЕ

Сукенкай лёгкай
Васілёк прымяты,
Чорныя вокны
Пустой хаты
Глядзяць у нікуды,
А неба плача,
Струменьчыкі вады
Бруяцца па яе
Шчацэ.

Усё,
Дзеля чаго
Яна
Была,
Змагалася, хварэла,
Сьвінцом
Банальнага расстрэла
Адправілі за ўсход.

Вайна
Ішла
Сваёй хадою
І бляск клінка
Палаў крывёю.
Тая цякла,
Цякла,
Цякла...
Нібы вада?
Нібы віно?
Але яна...
Яе
За што?!

Спачатку ботам
У живот,
А там
Ужо
Жыло.
І крык, вядома, за дваіх,
Калі ў прыцэле іх
Заенкала адна:
– Дзіцятка ты ж
Маё! Дзіця-а!

Дзявочае
Якое пчасыце?
Ну а ў яе...
Якой напасыці
Спатрэбіліся гэныя ахвяры?
Мары
Пра сьвятых салдатаў –
Хлусьня,
Навокал каты.
І ейная зямля
Нам не даруе
Сваіх стогнаў –
Прыйдзе час
Мсьціўцавай куляй
Усе праклёны
Знойдуць нас.

* * *

Ні перамогай над ворагам
Па крываваых баёх,
Ні сьпевам, ні Вечным горадам,
Ні вершамі ў чарнавікох...

А чым яшчэ ганарыцца?
А што яшчэ засталася? –
Попел забытых малітваў
Ды зрэзанае калосьсе,
Мёд у гліняным збаночку,
Ночы гаркавай гарбаты
І пустыя, халодныя вочы,
Што нябачныя ставяць нам краты...

Я ВЯРНУСЯ!

Скрозь дым, скрозь пот, трывожны сон,
Скрозь змрок начны, агонь кінжальны
Я набяру ў сваю згрубелую далонь
Гойны глыток нябёс сьвітальных.

Няхай дадому засьцілі шляхі,
Хай сьмерць вартуе неадступна кожны,
Але ёсьць мост вясёлкавай дугі
З пабаявішчаў да бацькоўскай пожны.

Скрозь спадзяваньні матчыных лістоў,
Скрозь скрушную бязьлітаснасьць камбата
Я ўбачу сонца і ва ўтульнасьці штабоў
Ня буду ўнесены ў нататнік стратаў.

Я дабягу, я прычакаю, дацягну,
За кулі хіжыя спрытнейшым стаўшы,
Каб потым успаміны пра вайну
Выплёўваць, як пыл на маршы.

Скрозь грутаньне й пахілыя крыжы,
Скрозь брудны бінт,
зацятасьць рукапашных
Вадою талай па няўзворанай мяжы
Праб'юся ў час, дзе ўжо ня страшна.

Стрываю згубных сыцюжаў беспрасьвет
Насупар тым, што пра дарэмнасьць хлусяць,
Каб лашчыць саду крохкі першпацьвет
Я выжыву.

І я вянуся!

* * *

Нікуды не патрапіць,
хіба толькі ў расстрэльныя сьпісы,
Што пры зьмене рэжымаў
ператвараюцца ў дым, –
Гэтак
вапнай засыпаных,
якія халопства зракліся,
У забыцыцё справаджаюць
безыменнымі
ўжо назаўжды.

Бацькі будуць палюхаць
пасля
непрынаднасьцю лёсаў,
Жыццямі абарванымі,
нямаведама
як,
кім
і дзе,
Пасьлядоўна гадуючы
не
апантаных Гаўрошаў,
А ляяльных да зьдзеку
зь сябе
ціхамірных людзей.

Ім падлічваць лайкі
да фотак
у блёгасфэры
І да камэнтараў
дадаваць штораз сыціпла
“ІМХО”⁵,

⁵ ІМХО (ад анг. ІМНО, In My Humble Opinion) — ад ангельскага акроніму, які азначае “на маю сыціплую думку”. Актыўна ўжываецца ў сацсетках падчас абмеркаваньняў, спрэчак і г.д.

Адно зрэдку і шэптам,
запавесіўшы
вокны ў кватэры,
Пры сямейнай вячэры
зьніклых успамінаць
сваякоў.

* * *

І плывеш,
і ні людзям,
ні чорту,
ні Богу ня верыш,
На цябе што рыхтуюць
свайго супакою сіло,
Але вось човен твой
хваляй разьбіты аб бераг,
А спакой разам з трэскамі
мора ў штармы забрало.

* * *

У нас тут рэй вядзе гарачыня –
Паўдня на маршы ў пыле скрозь сыпжоту,
І плавіцца, нібы ў баі, браня,
Даўно асьмяглыя жаролы мінамётаў.

Ды няма часу ім перадыхнуць,
Нам гэтаксама ўдосыць не напіцца –
З хрыпата рыкнулых іх руляў палятуць
Сьмерць і праклён да прыхадняў пазыцый,

Што пляжыць спраўна батарэй агонь
(Пэўна, наводнікаў наведала натхненне).
А камандзер вядзе ў атаку батальён –
Чынна паўдзельнічаць у славы нараджэньні.

Наўсыцяж дымы, а на зубох – пясок,
Вочы штых-нож у рукапашным сьлепіць,
Б'емся бязьлітасна, як за вады глыток,
За дарагое самае на сьвеце.

...Зброю сабраць! Палонных пад канвой!
Кроплі ў біклазе юзаюць па донцы.
А ўздоўж калішняй іх перадавой
Чарнее кроў, курэючы на сонцы.

* * *

Учора ўзялі горад «N». Адным ударам
Уратавалі разламаны фронт.
Разьюшаны прайшоў тыламі
Асобны наш штурмовы батальён.

Свавольнік сакавік ня здолеў здужаць
Гразёю ў растаропіцы дарог,
Бо цямяным бляскам кулямётных стужак
Яго звязовы ад памылкі засыцярог.

Кароткі сон на доле капанеру
Пра Коляды ў сям'і, пра хітрыкі дзяўчат
Змуліць суздром нясьвежы падкаўнерык,
Калі шчаціньнем казытнеш прыклад.

Усыцяж салодкім водарам хаўтурным
Наша апошняя кадзіць вясна,
Галовы ўхмеліла пунсовым трункам,
І кубкі выпітыя мала не да дна.

Змоўчаў, наструніўся ляшчыньнік ніцы.
Мяркуе, пэўна, ранак прычакаць,
Пакуль пачнуць па страчаных пазіцыях
Уцекачы заўзята з гаўбіцаў хвастаць.

Здалёк чуваць пагрозьлівы зьвяг тракаў.
Зышчальнікі, падрыхтаваць напалм!
Ты ж роўналетку ў штыхавой контаратацы
Чэрап рыдлёўкаю раскроіш напалам.

Буйнакалібравы з вышоткі пляжыць
Стральцоў зухвалых – высякае пад карэнь.
Аддана спраўджвайма жаўнерскі абавязак –
Суцэльным пеклам ім падасца гэны «N»!..

Да ночы ўрэшце батальён аціхне.
А ледзь загоіцца па-над мундзерамі дзірван,
Ня цельцамі праіржавелых гільзаў –
Сьмерць гіяцынтамі⁶ магілы ўкрые нам.

⁶ Паводле старажытнагрэцкага міта бог Аполён стварыў гіяцынты з крыві загінулага надзвычай прыгожага юнака Гіяцынта, надаўшы кветцы ягонае імя.

МСЬЦІЎЦЫ

Магілёўскім паўстанцам 1661 г.

І прыйшлі, і забралі наш дом
“Воі слаўныя”, “хлопцы зухвалыя”.
Заняліся ўсьлед нівы агнём,
Пропчы ранами закрывавілі.

Што цяпер? Сьлёзы і бізуны?
У дарогу з жабрачаю торбай?
Аднак хопіць на кожнага зь іх
Шворак і бязьлітасных кордаў.

Хай балююць да ночы, хай п'юць,
Хай паснуць, зьнепрытомеўшы ў блудзе,
Каб надосьвітку нам зазірнуць
І працяць стальлю вылюдкаў грудзі.

Як ня мелі спагады яны
Да старых і да дзетак збалелых,
Прыхадняў прыбярнуць груганы,
Бо зямля ня прыме іх целы.

РУЖА ВЯТРОЎ

Без прычынаў альбо пры нагодзе
Якой, быццам гаспадары,
На душы маёй карагодзяць
Са старонаў усіх вятры.

Люты сівер, чым маеш пацешыць? –
Цяпер лішні ў развоі вясны?
І таму да пары, як належыць,
Запісаны ў лік запасных?

Ты што скажаш, паўднёвы мой браце? –
Трохі перадыхнеш і дамоў,
Дзе пад ляскац затвораў у чадзе
Волі гарт выпрабоўваюць зноў.

У павеве з захаду кожным,
Што ніколі ня мкнуць напраткі, –
Марнасьць санкцыяў бездапаможных
І заяваў нямоглых шматкі.

А пад зыкі рэляцый мажорных
Пасьміхаецца ўсходні зь мяне,
Як бяскарна чырвоназорных
Каршуноў ён прынес на крыле.

Але зрынуў я ў сьметнік пагрозы,
Бы жаўнер на сваім рубяжы,
Бо ня зважыўшы на прагнозы
Высыпявае віхура ў душы.

ЛІСТ З НП⁷

Вось ужо ружавее сьвітанак –
Яшчэ содні сканалі наўпроч,
Змрочных поўныя неспадзяванак.
На зыходзе дзяжурства і ноч.

Не згасае фронт на даляглядзе –
Шчодро ўгнойваюць недзе палі.
На паперы наўца-камрада
Я пішу з НП табе ліст.

Цёплы ветрык пазыцыю лашчыць,
Дзе званіцы разьбітае стод,
За якую Ўсяўладны прыўлашчыў
Маіх саслужбоўцаў узвод.

У чарэўі кляштарскіх skleпaў
Нам на згубу мудрае КП⁸,
Таму кнігаўка плача, што летась
Шлюб з табою ўзяць не пасьпеў.

Згадкамі аб няблізкім і даўнім
Наўсьцяж сьвечкі каштанаў гараць.
У шыкоўным, водарным траўні
Каму ж хочацца паміраць?

Але зноўку ў газавым флёры
Нам прыносіць ахвяры сьвінцу,
Каб паноўную раз каторы
Пад агнём утрымаць вышыню.

⁷ НП – назіральны пункт.

⁸ КП – камандны пункт.

Утрымаем. Гукаюць пабудку.
Абдымаю. Цалую. Бывай!
Разьвіднела. Цяпер ужо хутка
(Цэнзараў, калі што, выбачай)...

* * *

А на зямлі нічога ўсё ж
Ня робіцца бяз дай прычыны!
І рэй вядзе свой прыгажосць,
Шаты ўбіраючы бурштынам.

І праміне той час, калі
Сьвет безаблічна-белым будзе,
І ў перным водары ральлі
Гракі ня стомяцца пракудзіць.

* * *

На іхны ўчорашні клопат
Сьцюжыў лютаўскі пыл,
Сьмерць у скляпеньне Эўропы
Ад некапанных магіл,
Ад таўраваных рудым
Ўтаропіла непахісна
Чарнявых вейцаў дымы
З пустых вачніц папялішчаў.

На сытны баль дармавы
Давядаліся хмары,
Каб паспытаць сьвежыны
Зьляталіся груганамі,
Дзе пачастунку снапы
Ляжаць у срэбры абрусу,
За твой спачын спаражніць
Госьць новы чэрапу кубак.

Выруньвала цішыня
Трэскам хаўтурных зычэньняў
У вальс на стыглых касьцях –
Падмостках цел безыменных,
Тых, што былі ні пры чым
Пакуль у зацэні хатаў
Пракопчвалі абразы
Смолью нязгасных лямпадаў.

Паміж запечаных вуліц
Зглыгнулі коміны лямант
Тых, што “Sto lat” сабе чулі,
Калі зязюлі кувалі,
Натхнёнаю талакою
Мужна гібелі на нівах,
Тлуміліся праз адное –
Абы бульба ўрадзіла.

Сьсiвeлeччa бeз пaрy,
Нaчмi нe спaлi ў шaпкy,
Пiльнa крывiлi рaтy
Ў aдкaз нa пaнскiя жaртy.
Кружэлi зьмeнaў вятры
Вaкoл прычынeнeчcь сeнцaў,
Крышылiсa aб зaмкi
И зaпaклявaннaчcь сэрцy.

Нaвукy нe вылучaццa
Сямeйнiкi-дaбрaдзeй
Пoўхaмi ўцямнa тлумaчылi
Свaйм смaркaтым нaдзeям.
Рыпeў зaцятa гaрмoнiк
И зaпaшaў нa вaчoркi,
Дзe зa дpaбнiцaй aпoшнaй
Зьнiкaлi тэмy гaвoркi,

Дзe з прывaрoтнeчcь нaпoяў
Aбpузлeчcь мaлaдзeчcь
Зьлiчвoм фaрсiлi зьвядзeнeчcь
Шлeхaм пaчyццaў узнeслeчcь,
Ды нe знaхoдзiлi "прoстeчcь",
Як слyшнa рaйлi мaткi,
Хoць цiкaвaлi зa прoцeчcьмaй
Вянкoў нa рэчкaх купaльскiх.

A пoбaч дoлy клялi
Aдзыскaўшeчcь шчacьцeчcь,
Вa ўлacнeчcь кaтyхi
Нe сьпяшaлi вяртaццa.
Нe зaбывaлi мiж гэным
Упoтaйкi гaнaрыццa
Пepaд згaлeчcьм сyсeдaм
Людзкiм бeчcьхiтрым нaжыткaм,

Паркаль, гатоўку, каралі,
Кабаты, боцікі, футра
Да лепшых дзён прыхаваўшы
У мякка сьцеленых куфрах.
Але паўсюль над дзівярыма,
Каб прышласьць ручыла болей,
Блішчэлі з-пад павуціньня
Падоранья ім падковы...

У датлявалы заход
Госьці ўздымаліся цяжка,
Напрыканцы ў свой чарод
Камусьці грагнуўшы ўдзячна.
А рэшткі вечна жывых
Хавала ў цемру бяз сьледу,
Да прыйсьця тхлівай вясны
Запарушыўшы,
Неба.

СЯСТРА МІЛАСЭРНАСЫЦІ

Дзень, агнёваю віхураю асьвенчаны,
Датрывалі,
пражылі,
перамаглі,

А пасья
Нашыя целы з жарсыцю мэнчылі
Бы натхнёныя карцінамі Далі

На бясхітрых лязарэтных прэнгах
Франтавыя эскуляпы-штукары.
Колькі сёньня
Ты наслухалася, пэўна,
Маналёгаў,
Непадобных на вэрлібр!..

І цяпер стаіш маркотная,
Прымружаным
Позіркам мкнучы за далягляд.
Можа той,
Хто ўночы мужам быў,
Не прыйшоў зь перадавой назад?

Ці аб кімсьці –
Кожнаму тут верыцца –
З нас,
Сьвінец каго ўзараў,
Зажурылася
Ня толькі зь міласэрнасьці,
А таму што болей, чым сястра?

Але покуль
Найвялікшай ласкаю
Вырачоным
Да адпраўкі ў тыл
Рупна сьвежую
Зрабіла перавязку
Пад бяздонньнем вечарова-залатым.

Я ж твой стан
У захадзе канаючым
З крыжам, што гарыць на рукаве,
Не ўсхвалюю –
Хай да кроплі распускаецца
На маіх бінтох
Пунсовы квет.

* * *

...Да зорнай брамы падабраць ключы,
Спасьцігнуць сутнасьць,
апынуцца па-за часам
Скрозь навальніцу імчымся на Пэгасе,
Хмар насланьнё дарэшты ірвучы.

Да галавы гарачай злому
Зацята несучы свой крыж,
Мы рэдка згадваем пра тых,
Што нас з дарог чакаюць дома.

Хто не адпрэчыць і прабачыць,
Абмые раны нам сьлязьмі,
Хоць бы за тое, што прыйшлі
Пакуль шчэ б'ецца сэрца маці.

Ды толькі, акрыяўшы трохі,
Глядзім з пакутаю на ўтул,
Бо зноў адчулі, як адсюль
Вабіць нязьведанасьць дарогі.

Маці ж, расстаўшыся з трывогай
З адзінакрэўным дзіваком,
Перажагнае ўсьлед, цішком
Просьячы зьлітавацца Бога.

* * *

Ашчэраць рытмы ганчакі-радкі,
Паскі сьлядоў пакінуць на паперы –
Атраманту парваўшы ланцугі,
Імчацца захмялелым воляй зьверам
Ад стомленых бязьмежжам неба зьнічак,
Якія досьвіткам знаходзім у расе,
Каб скочыць у малочныя крыніцы –
Змыць бруд і блуд, і выракі зь сябе,
І растварыцца ў немае прасторы;
Каб змусіць зоры бомамі зьвінець.
Дазволу не спытаюць, а разгораць
Ўва мне замглёнае жаданьне мець
Ахвоту быць тым, з кім недасьпяванае сваё
Дзяліла б ты зазвычай ці зьнянацку,
З кім толькі Вечнасьць, бо ня прымуць тло,
Бо прагнуць жыць і штораз аднаўляцца.
На міг сабе не дазваляючы скарыцца
Адчаю непазьбежнага растаньня,
Сэрца цяжарнае, як сука, ашчаніцца
Яшчэ нясьмелымі малымі камячкамі.
Хай секануць нарэшце лёзы прамянёў –
Адкаркаваць начы пульсуючыя вены,
Але назад не дачакацца ганчакоў,
Зьніклых між зор і пырскаў пены.
Я ж застануся адпачыць і дапрыбраць
Попел сатлелае за колькі хвіляў цемры,
А потым новых сьлепых гадаваць,
Сьлядоў тайнопісі чытаючы з паперы.

АПОШНІ РАНАК ВОСЕНІ

Гэтай восені ранак апошні
Старым выжлам ля ганку прылёг
І працяў прадчуваньнем трывожным,
Разьвярэдзіўшы боль у грудзёх.

Нібы ўжо не ўбярुцца прысады
Ў бурштыновыя шаты і больш
Задуменнасьць маўклівую згадак
Не абудзіць пошчакам дождж.

Быццам не атрымаць асалоду
Ад дасьпеласьці позьніх пладоў,
Не праводзіць птушыных чародаў,
Каб налета сустрэць іх ізноў.

І нібыта ня дам цяпер рады
Усяму, здзейсьніць што не пасьпеў,
Бо ў красе полыскаў лістапада
Убачыць скону яго не хацеў...

Гэты ранак апошні паволі,
Ды няўхільна ў нябыт раставаў.
Нават вецер аціх па-над полем,
Як ля сьвежай магілы ўдава.

ЗВАЛЬНЕНЬНЕ

*...– Проведи нас до ворот,
Товарищ старшина!*

Савецкая жайнерская песня

Павуціньнем шэрым
Восеньскай слаты
Велічна курэе
Перамогаў дым.

За цяжар удачы,
За прадон віны
Чым маглi аддзячылі
Раз і назаўжды.

Доўга будзе сьніцца
Яблыняў стажар.
Вёскаю разьбітай
Курчыцца душа.

Як, за што трымцелі
Лісьцем пад агнём
Мільгане ў прыцэле
Жохлым мэдалём.

Цёплая крынічка
На грудзёх кіпіць.
Не чапай, сястрычка, –
Мне ўжо не баліць.

Скончаная драма.
Схілены штандар.
Правядзі да брамы,
Таварыш камісар...

ЖАЎНЕРЫ ДВАНАЦЦАТАЙ ГАДЗІНЫ⁹

Прымае бой апошні свой
Бамонд вайсковага мастацтва,
Каму пашэнціла застацца
Жывымі на перадавой.

Не са старонак пыльных кніг
Вучылі гарады Эўропы,
А калі ў складзе ўдарных ротаў
Кацілі на брані скрозь іх.

І паміж жорнамі франтоў,
Бы паміж Сцылай і Харыбдай,
Мінулі засені Аіда,
Зьведалі чысткі шпіталёў.

Цяпер, відаць, прыйшла чарга
І нам стаць згадкамі ў лягендах,
Так сонца ў захад неадменна
Зрынае нечая рука.

Сваіх правінаў змрочны сьпіс
Пadoўжым перад тым, як згінучь, –
Воі дванаццатай гадзіны
Распачынаем бэнэфіс.

Абралі самі гэты шлях
І пойдзем да канца сумленна,
Каб моладзь новых пакаленьняў
Узьняла наш праменны сыцяг.

⁹ Жаўнеры (воі) дванаццатай гадзіны – так гавораць пра тых жаўнераў, якія ўжо ведаючы, што перамогі (у баі альбо ў вайне) ня будзе, працягваюць зацята змагацца з ворагам за свае ідэалы.

Хай пераможцы вядуць рэй,
А нам нічога не зыначыць,
Ім нашу вернасыць растлумачыць
Агонь прыцэльны батарэй.

Сьпёкаю зробіцца мароз,
У небе стане мінам цесна.
Пад тракаў лязг і костак трэскат
Мы ў штыхавы ідзем урост.

...Крывёю набрынялы сьнег
Сшырэў ад пораху і дыму.
Мы ўчора шчэ былі жывымі
Пад сонцам, што імкнула ўверх.

* * *

Нас няма. Мы спачылі, сыйшлі ў небыццё,
Гадаванцы бязлітасных зграяў.
Адзінота і змрок. Толькі ветру выццё
Набажэнствы па нас адпраўляе.

Безаглядна зрабіўшы з-за бруствэру крок,
Пад агнём пагарджалі хіліцца.
Набрынялых дымамі баёвых дарог
Нас ня выбіць з займаных пазыцый.

Нас ня знойдзе паштар на адрэсах жывых,
Бяз нас зладзяць сяброўкі вясельлі,
Праз бяссонныя ночы ў кватэрах пустых
Нашы маткі заўчасна сьсівелі.

Сёньня ў нас, хто ў зямлю натамлёную лёг,
Гной на донцах вачніцаў чарнее,
На зьнявечаных, дужых калісьці грудзёх
Чарвякі бестурботна тлусьцеюць.

Нам, спазналым прыўкрасы старонаў чужых,
Малы скутак з жаўнерскага лёсу:
Папялішчы, нянавісьць, дзірван і крыжы –
Гэта ўсё, бадай, што дасталося...

ВЯРТАНЬНЕ

У вір сталіц ад Геркулесавых слупоў¹⁰,
З-за Чорных гор, з прадоньняў цемры,
Бязь меры страціўшы крыві і сябрукоў,
Хадою стомленай вярталіся жаўнеры.

На ботах – попел тысячаў дарог,
На тварах – ані радасьці, ні жалю,
А бліндажы па сумятні трывог
Цені палеглых цішынёй акупавалі.

Няма адхланьня ў настальгічных снох,
І невымоўнае гарбаціць плечы
Вось гэтым, у зьлінялых шынялёх,
Што разбрыдаюцца па белым сьвеце.

Апошнія баі – паўмесяца назад
Для ацалелых у абстрэлах і завях.
Пругкія ж целы прагнучых дзяўчат
Праз адзіноту чэзнуць у пасьцелях.

Душы збалелых у чаканьні мацярок
Ужо ня ведаюць, чым Бога залагодзіць,
Ды спадзяюцца ўчуць знаёмы крок
І ўрэшце ўбачыць сына на парозе.

Адзычыў дзень праменнай цеплыні,
Язвы пажарышчаў загойвае плянэта
І зьвіняць чаркамі прыйшоўшыя з вайны,
Нібы грамы гарэзьлівага лета.

¹⁰ Геркулесавыя слупы (грэцк. міт.) – край сьвету.

* * *

Непагадзь зноў на двароў донцы
Ліе золкую каламуць.
Яшчэ год дачытанай старонкай
Застаецца перагарнуць.

Лад заведзены не парушыць
На палёх дапісаным радком,
Дзе пажохлых дзён пацяруха
Зь ветрам завірвала лісьцём.

На прасторы кружыцца няўтомна,
Разняволена шамасыціць,
Ды ў распаленую сьвядомасыць
Холад выцьверажальны скразіць.

Выдзьмуваючы хмель лятункаў,
Якім шчодро паіла вясна, –
Надышоў час сплаціць рахункі
Пасьля гульбішчаў да відна.

А з астачы сёлетніх сьвятаў
Нам Дзяды ашчадзіў лістапад,
Каб пад небам у кучмах кашлатых
Пра сябе ды пайшоўшых згадаць.

І ў смуге пабляклага сонца
Памяці не дазволіць заснуць,
Калі год пажоўклай старонкай
Давядзецца перагарнуць.

